

RDEČI PRAPOR

Izhaja
v Ljubljani
vsaki petek.

Glasilo jugoslov. soc. demokracije.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje za celo leto 5'44 K, za pol leta 2'72 K, za četrt leta 1'36 K. — Za Nemčijo za celo leto 6'96 K, za pol leta 2'98 K, za četrt leta 1'49 K. — Za Ameriko za celo leto 7'28 K. — Posamezne številke stanejo 10 vin. — Reklamacije so poštnine proste. frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 26.

V Ljubljani, dne 29. junija 1906.

Leto IX.

NASLOVI:

Za vse dopise, rokopise, pisma, tičoča se lista: **Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.**

Za denarne pošiljatve, naročila, reklamacije, inserate i. t. d.:

Upravnistvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana, Franciškanske ulice šte. 8/I.

Volilna reforma.

Ko se je princ Hohenlohe umaknil s sedeža ministrskega predsednika in je dobil dotlej politično neznani baron Beck nalog, naj sestavi nov kabinet, je dolgo konferiral z velikimi strankami parlamenta, preden se je odločil. Posrečilo se mu je, pridobiti Čehe. Nemce in Poljake za vstop v ministrstvo in tako je dobila avstrijska država izza dolgega časa prvo vlado, ki se jo je nekako lahko imenovalo parlamentarno. Hohenlohe je odstopil zaradi svojega neuspeha v ogrskem vprašanju; parlament je priredil še pred imenovanjem nove vlade značilno manifestacijo v tem vprašanju in novemu ministrskemu predsedniku je morala biti v tem oziru situacija popolnoma jasna. S tem, da je vzel nekoliko parlamentarcev v svoj kabinet, je eo ipso izrazil, da hoče v ogrskem vprašanju vpoštevati stališče parlamenta, oziroma parlamentarne večine. Parlamentarizacija pa je pomenila še nekaj drugega. Na dnevnem redu je bila volilna reforma in tudi novi ministrski predsednik ni mogel prezreti, da je to absolutno najvažnejša točka za njegovo vlado ravno tako, kakor za parlament. Čeravno je dala afera z Weker-

lom glavni povod Hohenlohovemu odstopu in tem potom pozivu barona Becka, zaostaje vendar to vprašanje v svoji važnosti za volilno reformo, že zaradi tega, ker zahteva ureditev avstro-ogrškega razmerja precej časa, pa tudi zaradi tega, ker sedanjemu parlamentu poudarja tistih lastnosti, ki so potrebne za razvozlanje tega kompliciranega vprašanja v smislu avstrijskih narodov.

Gospod Baron Beck je bil prej v poljedelskem ministrstvu, ali kar se je godilo v Avstriji od pretečenega leta glede volilne reforme, mu ni moglo ostati tajno in ko je prevzel nalog, sestaviti kabinet, je že s tem molče priznal, da pozna razmere in dogodke. Torej je moral videti, da je rešitev volilne reforme najvažnejša naloga za avstrijsko vlado. Po njegovih poskusih glede sestave parlamentarnega ministrstva je bilo soditi, da hoče s pridobitvijo vplivnih poslancev pripraviti tla za realiziranje reforme. Izza Gautscha in Hohenloha je bilo sploh nemogoče kaj drugega.

Baron Beck se je predstavil parlamentu s programnim govorom po vzoru vsakega ministrskega predsednika. Iz tega govora se pač ni dalo izvajati, da je gospod Beck strastno zaljubljen v volilno reformo. Kajti govoril je najprvo o avstro-ogrskem vprašanju, kar se lahko pojasni s tem, da je bila ta zadeva neposredni povod njegovega imenovanja. A če se tudi koncedira to, bi bilo vendar logično, da bi se bil takoj na to zmenil o volilni reformi kot najvažnejšem vprašanju za državo. A na svoji poti do volilne preosnove je napravil novi šef kabineta precej ovinkov in govoril je prej o obrtni reformi, o želez-

nicah, o kanalih, o regulacijah rek i. t. d., o vsekakor važnih rečeh, ki pa vendar niso in ne morejo biti tako pereče, kakor volilna reforma. Iz tega, kakor tudi iz njegovih besed, da je nova vlada »podežovala« reformo od prejšnjih, se lahko sklepa, da on ne bi predlagal preosnove iz lastne iniciative, ako ne bi bila že prej postavljena na dnevni red. Vse to vendar ne gre stvari do živega. Ali so občutki državnika voditelja bolj ali manj topli, ali je njegov temperament živejši ali mlačnejši, je njegova osebna stvar. Volilna reforma je vsekakor njegova naloga in zanjo se je angažiral že s tem, da je sestavil vlado. Avstrijski minister mora imeti zaupanje krone; vladar se je jasno izrekel za volilno reformo, torej je minister vezan na njo.

S tega stališča je pomenil Beckov poskus parlamentarizacije ministrstva, da hoče tako zagotoviti in pospešiti uzakonitev volilne preosnove. Sicer parlamentarizacija sploh ne bi imela smisla.

Ali neki dogodki najnovejšega časa obujajo sum, da resnost gospoda Becka in njegovih tovarišev ni tako velika, kakor je bilo pričakovati izza nekaterih njegovih izjav v odseku za volilno reformo. Od 28. novembra se razvlači vprašanje, za katero se je angažirala že tretja vlada, raznobarvni nasprotniki reforme spravljajo hinavsko zapreko za zapreko na pot njene rešitve in nevarnost, da pade reforma v tem parlamentu pod mizo, narašča od dne do dne. Naravno je, da pojem potrpežljivost ljudstva, ki je več kakor pol leta mirno gledalo vse spletkarenje, misleč, da koristi reformi, ako ostane v rezervi. Toda kadar vidi, da postaja igra intrigantov

Listek.

Hans Kirchsteiger:

Pod spovednim pečatom.

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil E. Kristan.

Dalje.

Kadar bode v deželni zbor, pride pa gotovo tudi v državni zbor, ker je takrat še deželni zbor volil državne poslance. Z desetimi forinti diet na dan bode pa kmalu dosežen stoti tisočak.

Toda dan volitve je presenetil gospoda župnika z nepričakovanim porazom. Manjkala sta mu sicer samo dva glasova, pa bi bil izvoljen. A najžalostnejše je bilo, da sta ravno volilna moža gospojinske občine oddala svoje glasove kandidatu nasprotniške stranke in tako zakrivila, da je propadel. »Mi potrebujemo župnika za cerkev, ne pa za deželni zbor,« sta dejala v verskih rečeh

popolnoma neizkušena volilna moža. Da pa je doslej vedno klerikalni okraj odklonil tako marljivega ljudskega pastirja, so bile krive zopet kuharičine nogavice, ki so se vlekale kakor težko breme župniku za petami. Ljudstvo odpusti duhovniku celo otroka slabe ure prej, nego umazano skopost.

Bolestnemu porazu gospoda župnika so sledili za pregrešno Gospojino hudi dnevi. Pridige so bile poslej sol in poper obenem. Celotna zgradba nove šole je izgubila svojo važnost in kmetje bi bili imeli sedaj župnika veliko rajše daleč proč v deželni zboru, nego v cerkvi. Toda čeravno je hodil gospod župnik kakor Zeus s svojim gromovnim oblakom na čelu, mrkega lica okrog, čeravno so švigale neprenehoma strele iz njegovih oči, so vendar stale visoke gore kakor prej in solnce je sijalo toplo nad dolino, ptičice so veselo prepevale ves dan in potok je brezskrbno

skakljal po trdih kamenčkih, kakor bi bili hoteli vsi skupaj reči: »Dobri ljudje, kar nič se ne bojte! Saj je naš gospod Bog vendar še več, kakor srboriti župnik!«

Župnik Šuster se je smatral poslej za mučenika; ali tako potrpežljiv ni bil, da bi se mu bilo ljubilo, prenašati preganjanje zaradi dobre stvari, ki jo je zastopal. Ko sta vrgla enkrat ponoči dva berača, ki ju je bil pahnjal iz župnišča, kamen v okno, je bil dostojni naslednik kamenovanega svetega Štefana takoj gotov. Vso klerikalno časopisje je bilo polno strogega obsojanja zaradi demoliranja polovice župnišča, ki je moglo biti samo delo političnih nasprotnikov častitega gospoda župnika. Iz najoddaljenejših krajev pa je dobil pismene izraze sožalja. Najboljše mazilo za ranjeno srce pa mu je poslal škof, ki ga je imenoval za kanonika svoje stolne cerkve.

Tisti škof, pri katerem je kuharica pred leti založila kaplana Hercoga s tako dobrim

nevarna, mora stopiti iz ozadja. Temu se ne more čuditi vlada, ki pozna zgodovino cele zadeve.

Naj se pravi, kar se hoče; gotovo je, da vprašanje splošne in enake volilne pravice ne bi prišlo na dnevni red brez socialne demokracije. V parlamentu so bili vsi v tem smislu stavljeni predlogi od Kronaweterjevih časov sem bob v steno. Nobene vlade ni bilo, ki bi se bila resno polotila vprašanja in da je bilo Gautschevo stališče v začetku vsekoli negativno, so čivkali vendar vrabci na strehah. Ako ne bi bili nastopili avstrijski socialni demokratje izza epohalnih poročil 30. oktobra iz Rusije s tako elementarno močjo, da so mobilizovali celo državo, bi bila splošna in enaka volilna pravica še danes siva teorija. A še nikoli morda ni govorila socialna demokracija tako v imenu vsega ljudstva, kakor pri tej priložnosti. Njeno gigantično gibanje je zdramilo ljudstvo vseh avstrijskih narodov, in ko je dne 28. novembra baron Gautsch naznanil parlamentu, da predloži vlada načrt volilne preosnove, ki bode izdelan na podlagi splošne in enake volilne pravice, ni bila to samo zmaga socialne demokracije, temveč triumf vsega ljudstva. Nihče ne more dvomiti, da zahteva volilno reformo ogromna večina avstrijskega prebivalstva. Marsikakršno demonstracijo se lahko priredi, ne da bi bili demonstrantje z dušo in s telesom zavzeti za stvar; ali tako velikanskih, trajnih, stalno naraščajočih manifestacij, ki objemajo celo državo, pri katerih se shajajo nolens volens brezobzirni politični nasprotniki, kakor je bilo pri manifestacijah za splošno in enako volilno pravico, ni mogoče skovati umetno. Če bi se moglo enkrat teatralno uprizoriti tako demonstracijo, bi se morala v najkrajšem času pokazati očitna blamaža. Tukaj pa je dobivala zahteva ljudstva od dne do dne krepkejša oblike.

To so dejstva, ki jih ne more prezreti nobena vlada. Gospodje Beck, Pacak, Prade i. t. d. morajo torej razumeti, da se ljudstvo zanima za stvar, da pazno zasleduje delo in da ga skrbi, kako se bode izvršilo. In če se delavstvo v času nevarnosti vpraša, kakšen je položaj in kaj mu je storiti, da ne bode njegovo delo podobno Sisifovemu, da se ne zvali kamen v dolino, ko ga je spravilo že skoraj na vrh, bi morala to zlasti razumeti vlada, ki ima volilno reformo na programu.

Kaj se je zgodilo pravzaprav? Delavstvo je izjavilo, da je pripravljeno, poseči po skrajnih bojnih sredstvih, ako bi se pokazalo, da bode volilna reforma pokopana. Ti ni nič novega. To je sklenil že lani strankin zbor avstrijske socialne demokracije in je takrat že delavstvo vseh narodov ratificiralo ta sklep. Vesoljna demonstracija dne 28. novembra je bila simbol, da se posluži delavstvo svojega najostrejšega bojnega sredstva, ako ne doseže svoje pravice v tej kampanji. O resnosti delavskega namena ni mogel dvomiti nihče.

uspehom, je prišel medtem tudi že v škofovsko grobnico. Tudi njegov naslednik na škofovskem prestolu mu je že sledil v tisto temno grobnico. Bojeviti kaplan Bauchinger, ki ni dospel niti do župnije, je postal škof, dočim bi se bil marsikateri njegovih sošolcev kot ubogi kaplan na deželi veselil, ako bi bil dobil malo župnijo.

Škof Bauchinger ni mogel dovoliti, da bil župnik, ki je storil že toliko za katoliško cerkev, še dalje izločen napadom liberalno okuženih kmetov, kakor mu je bil poročal župnik Šuster sam. Kot pravičen mož ga je moral oškodovati tudi za bolesten poraz pri volitvah z rdečim ovrtnikom in zlato verižico.

To mazilo je ozdravilo naenkrat vse rane globoko užaljene župnikove duše. Vse je oživelo v župnišču. Vrata so bila odprta ves dan, vsakdo je lahko vstopil in si

Sedaj se je situacija poostрила. Mahinacije v odseku za volilno reformo so postale skrajno sumljive in delavstvo je ponovilo svoj sklep.

Govori se o terorizmu. Ta beseda je pravzaprav neumestna, vendar gospodje v odseku lahko sodijo, kakor hočejo. Za vlado pa je položaj drugačen. Kar hočejo delavci, hoče vlada po njenih lastnih izjavah sama. Od nje noče delavstvo izsiliti ničesar, česar noče sama, ako se sme verjeti njenim besedam. Ona torej ne more smatrati terorizma v delavskem nastopu. A če tudi priznamo, da je njena naloga, skrbeti za slavnoznani red in mir v državi, nima vendar nobenega povoda za strah in za pripravljane izvenrednih sredstev, kajti delavci ne skrivajo ničesar in povedali so jasno, na kaj so pripravljani. Njih orožje je stavka. Ostro orožje je to, ali s puškami se ga ne more parirati. Ako se izleže iz splošne stavke še kaj drugega, je to stvar tistih, ki mislijo, da se mora delavce za vsako ceno «vkrotiti», tudi če ne store nič nezakonitega. To se mora imeti pred očmi. Stavka sama po sebi je gospodarsko resna stvar, in pa revolucija; ako se izleže iz nje kaj revolucijskega, mora biti to samo posledica neopravičenih represalij.

Vlada pa bi bila lahko tudi glede stavke čisto mirna. Delavstvo je govorilo jasno. Pripravljeno je na stavko, toda stavkalo se bode samo tedaj, ako bode tak boj res potreben. Ako ima vlada resno voljo, bi lahko rekla: Torej smo brez skrbi; stavke ne bode, ker bode izvršena volilna reforma pravočasno. Saj je to njena naloga. Za to je bila poklicana. In če ima resno voljo, bi morala imeti tudi potrebno moč, saj sede zato zastopniki velikih strank na njenih foteljih.

Kar pa se v resnici godi, je zelo sumljivo. Na Dunaj kličejo infanterijo in ulance, garnizijo na Dunaju in v Brucku imajo v pripravi, ravno tako železničarski polk in vojaške peke; baje je dobil vsak dunajski vojak 120 ostrih patron in častniki imajo nalog, da se strelja le, kadar je «treba», tedaj pa brez razlike osebe. In na Češkem hočejo baje koncentrirati kar tri vojne zборе.

Lahko bi se reklo, da so te vesti teroristične. Brez dvoma imajo namen, ustrašiti delavstvo. Tega cilja sicer ne bodo dosegli, ker delavci predobro vedo, da se jih ne more pognati v tovarne ne z infanterijo, ne z artiljerijo. Kako nevarna so taka sredstva, na to naj pa misli parlamentarna vlada. A sumljivost teh priprav tiči drugje. Mobilizacija in ostre patrone pričajo, da računa vlada s stavko in menda že z drugimi pojavi, katerih ne pripravlja nihče. Kdor pa kalkulira s stavko, mora imeti v svojem računu tudi povod, ki jo provzroči. Vlada, ki je izrekla, da mora biti rešena volilna reforma, misli torej, da morda vendar ne bode rešena, kajti drugače bi bila stavka brezpredmetna in za vse njene brahialne priprave ne bi bilo nobenega povoda.

vzel kak spomin od gospoda župnika, le ako se mu ni zdelo predrago. Priredilo se je veliko razprodajo. Konji in krave so bile kmalu dobro razprodane, vozovi, vile in kose, grablje in lopate so dobile nove lastnike, zadnjo slamico iz skednja se je prodalo in na senjaku so zbrali celo drobec, ker se je zanj tudi še lahko dobilo kako desetico. Noben žrebelj ni ostal v steni, nobena slamica na mlatišču.

Končno je prišel še žid iz Raminga. Tako od srca se župnik Šuster že davno ni smejal, kakor tisti večer, ko je celo židu drago prodal zadnji izvržek. Tri tedne je trajala razprodaja. Za se je spravil samo najpotrebnejše, kar je hotel vzeti seboj v mesto. Tam mu ni bilo treba pohišstva, ker je zapustil njegov predhodnik v testamentu vse svojemu nasledniku.

Vse je bilo že proč. Mračno župnišče

To pa je najvažnejše v stvari. Vlada je nezanesljiva. Ali izvira to iz njene slabosti, ali iz drugih vzrokov, je vseeno. Dosti je to, da vlada sama ne daje garancije za brezdvomno zakonitev reforme in da se ljudstvo ne more zanašati na njo. To pa še bolj potrjuje, da se mora zanašati samo nase in tem bolj se mora delavstvo pripraviti na odločilen boj. Ako ne bi bila delavska odločnost doslej popolna, bi jo morale popolniti priprave, ki jih dela vlada.

Politični odsevi.

Na Hrvatskem je še dosti ljudi, ki še vedno potajno upajo, da se povrne stari Khuenovski zistem. Izza tridesetletne vlade brutalnosti in nesramnosti se jim zdi kar nemogoče, da bi prišla poštenost v vladi do veljave. Zelo sumljivo je v tem oziru poročilo, da je imel ban Pejačević dolgotrajen pogovor s Khuenom. Ravno tako sumljivo je tudi, da se hoče obljubljene reforme zavlačiti. Tako se je razširilo vest, da vlada za sedaj ne predloži saboru reforme tiskovnega zakona in iz krogov koalicije se potrjuje to, pa se pravi, da zahteva taka reforma mnogo študiranja in mnogo priorav. V tolažbo pa se navaja, da se vlada drži banove obljube glede svobode časopisja in da je konfisciranje popolnoma prenehalo. To je sicer resnično; še nikdar se ni moglo na Hrvatskem pisati tako svobodno, kakor sedaj. Ali to ne more nikakor zadostovati časopisju, ki pač opaža blago razpoloženje avtokracije, ki pa nima nobene garancije za svoje pravice. Dokler je banova volja, se ne konfiscira; če pa zapiha kak drug vetrček, je lahko čez noč zopet stara praksa tukaj. Ako se poljubi banu ali pa komu izmed manjših bogov, začne lahko zopet konfiskacija in tendenčni procesi z izgubami kavicje, s težkimi globami, z dolgotrajnimi zapori in z vsemi sikanami, v katerih so bili hrvatski državni pravdniki in policisti nedosežni mojstri. Časopisje se torej ne more zadovoljiti z blago prakso, temveč mora z vso odločnostjo zahtevati reformo. Izgovor na težave je pa piskav. Hrvatska ne leži izven sveta; časopisje ni institucija, ki bi ekzistirala samo na Hrvatskem in študiralo se je to vprašanje po drugih državah toliko, da bi res lahko hrvatska vlada in hrvatska koalicija dosti profitirali od tega. Kaj se pravzaprav hoče? Svobodo časopisja. Tega pa tudi v jurističnem jeziku ni težko povedati. Vlada nima drugega dela, kakor napisati nekoliko paragrafov in predložiti svoj elaborat saboru. To delo je lahko izvršeno v enem dnevu. Gospodje poslanci, ki imajo govoriti in odločati o načrtu, pa morajo biti vendar na jasnem glede svojega stališča, kajti kdor v tako važnem in tako splošnem vprašanju še ni doma, ta sploh nima sposobnosti za poslanca. Ko-

je stalo kakor prazna laterna sredi prijaznih hiš. Samo za eno stvar še ni bilo kupca. Na oknu je ležal kamen, ki ga je bil pred meseci vrgel potepuh v okno in župnik je gledal sedaj nanj kakor z zaljubljenimi očmi. Njega je lahko smatral za temeljni kamen svojega izvenrednega napredka in zato ga je spravil v veliko torbo z oguljenim vezanjem. Ako ne bi bilo nič veljalo, bi ga bil dal okovati z zlatom, pa bi ga bil žrtvoval iz hvaležnosti celjski materi božji. V nedeljo je bil zadnjikrat na prižnici v Gospojni, da očita še enkrat levite ne-hvaležnemu narodu. Najbrže so mislili ošteti ljudje, ko so glasneje kakor po navadi rekli „Bog poplačaj“, ne da bi bili poznali Liguorijevo moralo: „Bog poplačaj, da je to tvoje zadnje zmerjanje.“

Gosta jutranja megla je ležala drugi dan še nad dolino, da se v Gospojni ni

alicijski gospodje so vendar kandidirali s programom, ki obsega ustavne svobode, med temi tudi tiskovno svobodo in to se pač lahko zahteva od njih, da razumejo svoj program samo v splošnih frazah, temveč v vsakem oziru in vseh detaljih. S tega popolnoma utemeljenega stališča se lahko vzakoni vse ustavne svobode tekom enega tedna. In to je že prav mnogo časa za tako delo. Zgodovina vseh ustavnih držav daje dosti primerov, da se je vzakoni ustavne garancije v najkrajšem času, kjerkoli so bili parlamentari res demokratični zastopi. Hrvatska opozicija v saboru, ki je sedaj večina, nima v tem času nalogo, briljirati s sijajnimi govoranci; njena dolžnost je delo, dobro, temeljito in hitro delo. To ne velja samo za tiskovno, temveč za vsako ustavno reformo. In tukaj bode morala koalicija pokazati, kaj se sme pričakovati od nje.

Med tistimi, ki ne verujejo v koalicijo, je tudi bivši oddelni predstojnik dr. Iso Kršnjavi. Smrt madjaronske stranke je zanj pač gotovo dejstvo, a on, ki je bil eden njenih glavnih članov in najmočnejših stebrov, noče z njo vred politično poginiti. Ko je počil stari zistem, je bil Kršnjavi med prvimi, ki je obrnil svojim nekdanjim prijateljem hrbet in kmalu je bilo slišati, da namerava vstopiti v »čisto« starčevičansko stranko. To je bilo slišati seveda kakor ironijo. Potem je prišla v javnost govorica, da ustanovi Kršnjavi lastno stranko, ki bode Starčevičanec prijazna. To je bilo bolj razumljivo. Za primer bi mu bil lahko nekako služil Banf. Ali sedaj se je Kršnjavi sam oglasil v »Agramer Tagblattu« z izjavo, da ne ustanovi lastne stranke, temveč ako bode kdaj kandidiral, da stori to le s programom »čiste« stranke prava. Utemeljitev njegovega koraka pa je taka, da je poznavalcu razmer, kakor bi padel iz nebes. Kršnjavi, ki je imel izmed dobrih lastnosti te, da je naravnost strastno dobojal hrvatsko-srbsko medsebojno gonjo, da je bil svobodnomislec do skrajnosti, Kršnjavi, nekdanji soustanovitelj framasonske lože v Zagrebu, propagator Tolstojevih nauk v hrvatskih šolah, vstopa med Starčevičance, ki odrekajo Srbom ekzistenco, ki so klerikalni do skrajnosti. Kako je to mogoče? — Kršnjavi odgovarja na to: Heil dir, Großösterreich! Tisti dan, ko pri otvoritvi ogrskega parlamenta ni vihrala cesarska zastava v Budimpešti, se mu je zasvetilo pred očmi, da je Velika Hrvatska samo v Großösterreichu mogoča! Naravnost uničevalen argument! Tako mogočen, da izginejo vsa vprašanja za načela in nazore. Le da je Kršnjavega izjava ne le do skrajnosti zmedena po meritorni vsebini, temveč je v svoji stilizaciji tako bombastična, da ne more narediti drugega vtiska, kakor komedijantovskega.

Vendar je njegova izjava neizmerno značilna. Kakor z električno lučjo osvetljuje tendence Starčevičancev in dr. Frank ne bode

moglo videti od krčme do župnišča. Niti kazalnika ure na stolpu ni bilo mogoče videti. Ako ne bi bilo ravno zvonilo na pozviganje za mašo, ki jo je čital kaplan, bi bilo misliti, da še ni izšlo solnce.

V gostilni pa je bilo zbrano občinsko zastopstvo, krajni šolski svet, skratka vse, kar je v vasi ali župnišču kaj štel, ali hotelo kaj šteti; dasiravno je bil delavnik, so bili vsi v praznični obleki. Župan je imel v roki zmotan trd papir, ki je bil zvezan s širokim svilnatim trakom. V mislih je še študiral lepi govor, ki ga izreče v imenu občine. Dasiravno je župnik sam pretrgal vez med seboj in med občino, je hotela občina poslavljajočemu se dušebrižniku vendar še reči zbogom, zlasti ker je postal mogočen kanonik.

Dalje prih.

hvaležen svojemu najnovejšemu pristašu, da je tako eklatantno demonstriral dunajski značaj »čiste« stranke. In dr. Kršnjavi, ki je sicer že malo star, ki je storil dosti političnih grehov, je imel vendar vedno nekoliko pameti in vedno je bil oportunista. Njegova izjava torej priča, da veruje vsaj on za svojo osebo v bodočnost političnih aksiomov, ki se skrivajo pod najnovejšo dunajsko devizo »Großösterreich«. Kršnjavi ni nikoli plaval po strujah, v katerih ni bilo pričakovati profita. Dunajski imperialisti bodo z njegovo izjavo zelo zadovoljni, ali narodi, ki hočejo biti svobodni, morajo zelo poostri svojo paznost. »Großösterreich« ni nova beseda za nov pojem, ki bi ga bilo treba šele definirati in ki bi dovolil moderno tolmačenje s svobodnjaško vsebino. Samo izraz je nov, misel pa je stara, stara in ne pomeni nič drugega, kakor nekdanji centralizem brez pogoja, k večjemu z nekaterimi okraski. In zato je treba paziti — onstran in tostran Litve in Sotle.

Odsek za volilno reformo je končal posvetovanje o številu mandatov na Štajerskem, o čemur bomo še govorili, in je začel v ponedeljek z Galicijo. Ako bi bilo gospodi v odseku kaj ležeče na pospešenju dela, bi bila ta dežela lahko opravljena na eni seji. Toda očitni sovražniki reforme s komedijantom Steinom na čelu so zopet začeli obstruirati in tajni sovražniki, ki pa imajo vedno svojo ljubezen do reforme na jeziku, so jim krepko pomagali. Tako se je vlačilo v debato stvari, ki nimajo čisto nič opraviti z galiskimi mandati ali pa sploh ne z Galicijo in čuditi se je, da je vlada zopet mirno gledala te intrige in da je predsedništvo odseka — predsedoval je poslanec Ploj — dovoljevalo govoričenje o popolnoma neumestnih rečeh. Znani Franko Stein je zopet zagovarjal separacijo Galicije in je naravnost zahteval, naj vlada izdela in predloži zakonski načrt v tem smislu in naj spravi izvedbo novega volilnega zakona v zvezo z izvršitvijo gališke separacije. Minister Bienert je razložil, kako je vlada določila število mandatov za Galicijo. Namesto da bi se bilo sedaj govorilo o tem številu, pri čemur bi prišli seveda v prvi vrsti Poljaki in Rusini v poštev, je začel tudi poslanec Kaiser, član nemške ljudske stranke, ki drugače nastopa za volilno reformo, govoriti o oddelitvi Galicije in pripovedovati, da bode velik del nemških poslancev glasoval za to zahtevo. Potem je zahteval še en nemški mandat v Galiciji. Vsenemški poslanec Herold mu je sledil; spravil je celo davno pozabljene »pravice« vojvodin Ušvica in Zator na dan in zahteval sedem mandatov za nje. To je dalo mladočeskemu poslancu Hrubju priložnost za polemiko z Nemci. Tako je šlo dalje in seja je končala brez rezultata ter je bila odložena za tork. Temu pravijo delo za volilno reformo.

Grof Goluchowski, slavní vodja avstro-ogrške zunanje politike, je bil zadnji čas v veliki nevarnosti, ki je prihajala od strani, od katere jo je bilo pravzaprav najmanj pričakovati. V ogrski delegaciji se porodila proti njemu nenadna in navidezno zelo močna opozicija, ki ga je hotela brez usmiljenja zrušiti, češ, da se je Goluchowski vmešal v notranje avstro-ogrške reči — na škodo Ogrske. Nagnenje za tako vmešavanje je imel Goluchowski pač vedno. Natančno seveda ni mogoče povedati, kako daleč je to vmešavanje v resnici segalo, pač pa je gotovo, da se vsaj zadnji čas ravno Madjari niso imeli pritožati zaradi tega. V zadnji aferi med Avstrijo in Ogrsko, ki je zahtevala Hohenlohovalo ministrstvo za žrtev, se je vmešal gospod grof nedvomno v prid Madjarov, in ravno njemu bi morali biti najbolj hvaležni za svojo zmago. Zato je bila Wekerle u akcija radikalcev v ogrski delegaciji zelo neprijetna in trudila se je, kar se je le dalo, da prepreči njeno izvršitev. Madjarski korenjaki pa itak niso tako hudi, kakor se kažejo, in Wekerle je imel srečo, Goluchowski pa tudi. Veliko več

razloga bi imeli avstrijski delegati, da bi izrekli Goluchowskemu svoje nezaupanje, kajti v avstrijske notranje zadeve se je poljski stančik vse drugače vmešaval, kakor v ogrske. Ali če ga kličejo ljudje kakor Stürgkh naravnost na pomoč proti volilni reformi, tedaj tudi ni pričakovati, da bi imeli v delegaciji toliko poguma, da bi tako visokemu gospodu povedali svoje mnenje.

Ogrska delegacija je bila huda na grofa Goluchowskega in večina je žugala, da mu izrazi nezaupanje in da odkloni skupni proračun. Na seji v ponedeljek je bila debata zanj dosti neprijetna, a ga ni bolela, ker — ni razumel, kaj se je govorilo. Goluchowski namreč ne zna madjarsko. Sicer pa je bil grom le teatralen. Ogrski korespondenčni biro namreč javlja: »V krogih delegatov se govori, da ne izpremene dogodki na današnji seji ogrske delegacije ničesar glede dogovora pododbora o postopanju radi proračuna ministrstva za zunanje zadeve. Proračun bode torej sprejet brez izpremene in nezaupnice se ne bode izreklo.« Torej odpuščno.

Pri volitvah za srbsko skupščino je bilo izvoljenih 84 starih radikalcev, 49 mladih radikalcev, 14 nacionalistov, 3 naprednjaki, 1 socialist. V devetih okrajih morajo biti nove volitve.

V Hanovru je bila vsled smrti dosedanjega poslanca v nemškem državnem zboru, sodruga Meistra, nova volitev. Vse meščanske stranke so se združile, da bi preprečile izvolitev socialnega demokrata in so rabile v boju najgusnejša sredstva. Pa niso imele sreče. Izvoljen je bil socialno-demokratični kandidat sodrug Breg z 31.886 glasovi; nacionalni liberalci jih je dobil 16.978, welfovski kandidat 10.857, klerikalni 2416, »bündlerski« pa 170. Socialno-demokratična stranka je dobila za 2505 glasov več, kakor leta 1903. »Slovenec« lahko zopet poroča o nazadovanju in propadanju socialne demokracije na Nemškem.

Rusija.

Optimisti, ki so menili, da napravi sklicanje dume definitivno konec revoluciji, so razočarani. Strasilo krvavega upora dviguje zopet Maduzino glavo in videti je, kakor bi se imela v najbližnjem času obnoviti krvava revolucija, še bolj krvava in strahovita, pa tudi še bolj odločna kakor lani. Iz vseh krajev ogromne države prihajajo poročila o resnih dogodkih, ki jih sicer oficiozni korespondenčni urad deloma zanikuje, deloma pa blaži, ali izza upora. Nj. veličanstva revolucijske ladje knjaza Patjomkina ne veruje živa duša več takim dementijem. Zlasti poročila o vojaških puntih so preveč podobna resnici, da bi se moglo zaupati uradnim ognjegascem iz Peterburga.

Prvo znamenje, da tli pod pepelom, je prišlo iz Bjelostoka, kjer je bil vprizorjen na dan rešnjega telesa enak »pogrom« proti Židom, kakor svoj čas v Kišenevu. Ropanje in klanje Židov je bilo nedvomno pod policijskim in vojaškim pokroviteljstvom; vse uradne laži ne morejo odpraviti tega dejstva iz sveta. Izgovor oblastnih organov je bil prebedast, da bi ga mogel verjeti trezen človek. Pripovedovali so, da so napadli Židih procesijo z bombami. Naj se že sodi o Židih kakor se hoče, take neumnosti se jim vendar ne more pripisovati, da bi sami izživali uničevalen boj proti sebi. Ravno ta izgovor pa priča, da je bila cela gonja, ki presega v svoji krvavi grozovitosti vse, kar more izmisliti bujna fantazija, uradna lopovščina. Petarda — ne bomba — ki je počila ob času procesije, ni bila nič drugega, kakor policijsko znamenje za »črno četo«, naj začne ropati in moriti. Sodruga je dobro razumela signal in je vedela, da jo bode ščitila pri tolovajskem delu policija in vojaščina, kakor se je res zgodilo.

Posledice so bile strahovite; še danes ni znano pravo število ubitih in ranjenih in naj-

brže se ga ne izve nikoli natančno. Toda vzlic grozoti bi bil to le lokalni dogodek, ki bi ostal lahko brez upliva na državo. A zadnji teden prinaša vsaki dan nove vesti, o velikih stavekah, o atentatih, zlasti pa o vojaških nemirih. V Kronštatu so se uprli mornarji. V Odesi je silna razburjenost med topničarji, ki nočejo izvrševati svoje službe. V mnogih krajih so pešaki in celo kazaki sklenili, da ne bodo streljali na puntarje in da sploh ne bodo delali policijske službe. V Kavkaziji naraščajo nemiri, ondodni namestnik zahteva več vojaštva, vojno ministrstvo pa pravi, da nima niti ene brigade na razpolago za Kavkaz. Tako se množe vesti od ure do ure in ena je resnejša od druge.

Gotovo je mogoče, da imajo nemiri, zlasti vojaški upor tupatam lokalne uzroke. Ali razširjanje uporov po celi državi je vsekakor simptomatično in če to še ni revolucija, je vendar znamenje, da lahko izbruhne vsak hip. Čuditi se pa ni temu.

Ko je car sklical dumo, je imel najboljšo priložnost, povrniti državi mir. Poslanci so prišli z najboljšimi nameni in mladi parlament je deloval naravnost vzorno. Da je bila večina dume kljub pritisku gubernatorjev in drugih uradnih organov opozicionalna, bi bilo lahko carju in njegovim ljudem odprlo oči in pokazalo, kakšna mora biti nova politika. Toda car je imel zavezane oči in ni hotel videti. Vsilll je dumi vlado, ki nima in ki ne zasluži njenega zaupanja. V svoji adresi je duma razložila svoje želje; car je ostal gluh in ni hotel niti sprejeti parlamentnega predsedništva v posebni avdienci. Poslanci so ostali trezni; njih zmernost je presenetila svet. Ali ostala je brez uspeha. Duma je zahtevala, naj odstopi vlada; ministri so prihajali dalje na seje, kakor da se ni nič zgodilo. Duma je zahtevala amnestijo; odgovor je bil krvava satira. Postavila je agrarno vprašanje na dnevni red; vlada se ni zmenila ne za posvetovanja, ne za sklepe. Zahtevala je, naj se odpravi smrtna kazen; poslali so generala v zbornico, ki je izjavil, da se bode izvrševalo smrtno kazen, dokler bode zakonito veljala. Glasneje in glasneje so povdarjali delavski poslanci, da nima duma nobega upliva. Sočasno pa so se širili različni glasovi, da bode car odslovil dumo, da preklicke konstitucijo, da pozove Trepova na vlado, da se posvetuje s Pojbedonoscem i. t. d. Ljudstvo pa, ki je začetkoma pričakovalo, da pride iz dume rešitev zanj, je izgubilo potrpljenje in tako se zbuja zopet vera, da si mora pomagati samo. Agrarno vprašanje je bilo na dnevnem redu. Po celi ogromni državi so kmetje pričakovali, da dobe več zemlje. To je življenske važnosti za nje. A njih upanje se ne izpolnjuje.

Revolucijske stranke pa so ves čas pridno agitirale in nedvomno se je širila intenzivna propaganda posebn med vojaki, za katere je bil osnovan poseben list.

Car se vedno ne ve, kaj bi storil. Razpustiti se ne upa dume, vlade se tudi ne upa odsloviti. Revolucija pa trka z železnimi prsti na vrata države in če izbruhne vnovič, se je ne potolaži tako po ceni, kakor z manifestom s 30. oktobra. Najbližji čas nam utegne naznaniti epohalne dogodke.

Strokovni pregled.

Rudarska podružnica v Ljubnem naznanja svojim udom v Judendorfu, da vplačujejo lahko od 1. julija naprej svoje doneske vsako soboto od 5. do 7. ure zvečer in vsako nedeljo od 9. do 11. ure dopoldan v društvenih prostorih konsumnega društva v Judendorfu. V teh urah se izdaja tudi bibliotечne knjige in strokovni list. Druge dni se vplačuje lahko od 9. do 11. dopoldan in od 5. do 7. zvečer, ravno tako se lahko dobiva knjige iz biblioteke in strokovni list.

Občni zbor pravovarstvenega društva železničarjev v Ljubljani bo v ponedeljek dne

20. julija ob 8. uri zvečer v gostilni pri Štajercu na Resljevi cesti. Poročal bo sodrug Kopač iz Trsta.

Podružnica mizarjev v Ljubljani praznuje dne 1. julija svojo desetletnico. V proslavlje priredi velikansko slavnost. (Glej inserat.)

Shodi.

Trst. Med najlepše shode, ki so jih priredili slovenski socialni demokratje v Trstu je pristeti zadnjega, ki je bil pretečeno nedeljo dopoldan v gledališki dvorani »Narodnega Doma«. Na dnevnem redu je bil »Odločilni boj za splošno in enako volilno pravico« in že iz mnogostevilnega obiska je bilo razvidno, da je tudi slovensko delavstvo v Trstu pripravljeno storiti vse, kar je v njegovih močeh, da prepreči mahinacije sovražnikov volilne reforme. Zasedena je bila cela dvorana in galerija in zlasti v ozadju dvorane je bila stiska tako velika, da je bilo vztrajanje na shodu naravnost požrtvovalno. Shod je otvoril sodrug Jernejčič, ki je bil soglasno izvoljen za predsednika, za zapisnikarja pa je bil tudi soglasno izvoljen sodrug Regent.

Poročevalec sodrug E. Kristan iz Ljubljane je najprvo v kratkih markantnih črtah narisal dosednji razvoj volilnopravnega gibanja v Avstriji od lanskega oktobra in je potem preciziral sedANJI položaj reforme. Omenil je, da načrt vlada v resnici ne upošteva vseh zahtev splošnosti in enakosti in nikakor ne odgovarja postulatoma socialne demokracije, ki zahteva volilno pravico za vse državljane brez razlike spola in sicer ne od 24., temveč od 20. leta naprej, ker mora biti tisti, ki je zrel, da žrtvuje eventualno svoje življenje za državo, tudi zrel, da izvršuje državljanske pravice. Socialna demokracija ne more odobravati zahteve celoletnega bivanja v volilnem okraju, ker se s tem izključuje ogromno število državljanov brez razloga iz volilne pravice. Socialna demokracija ima že davno proporcionalni sistem v svojem programu, ker se samo z razmernim načinom lahko prepreči krivično volilno geometrijo. Socialna demokracija tudi ne more priznavati opravičnosti cenzusa v nobeni obliki in ne more odobravati zapostavljanja posameznih narodov. Načrt vlade ima v tem oziru mnogo napak in vidi se mu, da ga je izdelal strah pred delavci in da se je razdelilo volilne okraje posebno v škodo delavcev. Toda v političnem življenju se ne sme samo teoretizirati in postavljati ideale; delati se mora stvarno in kadar se ne more doseči absolutno vsega, kar se zahteva, se zato ne sme zavreči obrok, ki se jih lahko doseže. Volilna reforma ni odvisna samo od idealnih zahtev, temveč od razmerja političnih moči in če se jo hoče rešiti parlamentarnim putem, se mora priznati, da ne more biti nič drugega, kakor kompromis prizadetih strank. V sedanjem avstrijskem parlamentu imajo nedvomno večjo moč skupine, ki perhorecirajo idealno pravico in kdor bi se postavil na stališče: »Vse ali nič!«, bi že s tem zavrgel vsako reformo. Kdor vpošteva realne razmere, mora delovati na to, da se reforma čim bolj približa idealu popolne pravice. Glede načrta vlade se pa lahko pravi, da pomeni izvenredno velik napredek, zlasti v tem smislu, da ustanovi načelo splošnosti in enakosti. Socialna demokracija je začela boj zaradi načela, ne pa zaradi mandata in v odpravi kurij se res lahko smatra velevažen korak na polju enakosti. Z narodnega stališča se mora priznati, da reforma ne daje Slovencem vsega, kar bi lahko želeli; nedopustno je pa, trditi, da bi bil stari volilni red boljši, kakor je reforma in kdor bi zavrgel reformo samo zato, ker ne dobe Slovenci na Štajerskem in na Koroškem toliko mandatov, kolikor jih zahtevajo, bi storil političen

greh, ki se ga ne bi moglo odpustiti. Politična moč Slovencev se vsled reforme izdatno poveča; ako bi pa sedaj preosnova padla, bi izginilo upanje na zboljšanje za nedogleden čas. Od oktroiranja pa Slovenci tudi nimajo pričakovati nič boljšega, kakor od vladnega načrta. Dolžnost pravega političarja je torej, delovati z vsemi sredstvi, da postane reforma zakon. Ako se more kaj izboljšati, je prav; če pa le ne gre, se zato ne sme iz trme žrtvovati tega, kar se lahko doseže in kar daje podlago za novo izboljšanje v dogledni bodočnosti. Govornik je potem razložil, kako dvomljiva je situacija v odseku za volilno reformo. Položaj je tak, da mora biti delavstvo pripravljeno na vse. (Klici: Štrajk!) Tisti, ki imajo v stranki odgovornost, si gotovo ne bodo obremenili vesti z grehom, da bi pozvali delavce na težak in požrtvovalen boj, ako ne bi bil potreben (Klici: Pa bo potreben!). Ali ravno tako ne morejo prevzeti odgovornosti da ne bi opozorili delavstva, kdaj je trenotek, ko samo delavstvo lahko reši reformo. (Klici: Jutri v štrajk, če je treba!) Govornik je opozoril na žrtve, ki so nedvomno združene s takim bojem (Klici: Se ne bojimo!), izrekel pa je prepričanje, da v času potrebe ne zaostanejo slovenski delavci za svojimi tovariši. (Burno, dolgotrajno odobravanje.)

Konec prih.

Najnovejše vesti.

Dunaj, 27. junija. Odsek za volilno reformo tudi snoči še ni končal posvetovanja o Galiciji. Dr. Pergelt je zopet zahteval od Poljakov, naj glasujejo za nemški mandat v Biali. Dr. Kozłowski je odgovarjal, da Nemcem ta mandat nič ne koristi, za Poljake pa bi pomenil škano. Malik je zahteval ob 7. uri konec seje, ker se je hotel udeležiti shoda podjetnikov za protest proti nameravani stavki. Za njegov obstrukcionistični predlog, ki je bil odklonjen, so glasovali: Stein, Pommer, Kaiser in Malik sam. Govorili so še minister Bienert, dr. Demel, Kaiser in Vasilko. Na predlog drja. Löckerja je bil sprejet konec debate. Vpisanih je še pet govornikov za debato in štirje za stvarne popravke. Upati je torej, da pride vsaj nocoj do glasovanja o Galiciji.

Peterburg, 26. junija. V dumi je povzročilo veliko senzacijo interpelacija o položajih v černigovskem okraju, ki so se zgodili na povelje žandarmerijskega šefa generala Rudnova. Potem je bila predložena interpelacija o porabi kazakov za policijsko službo. Kazaki poslanec Arkančev je dejal: Kazaki so nekoč ljubili svobodo, vlada pa je vpeljala zistem, s katerim je uničila vsak človeški čut v srcih Kazakov ter jih je navdala s sovraštvom do Rusov. Kazaki pravijo sedaj, da niso Rusi, temveč poseben narod. Kazakov se ne sme črtiti, ampak mora se jih pomilovati. Vasiljev in Sevastjanov sta rekla, da duma nima pravice, zahtevati odpust Kazakov. To pravico ima samo car. Kazaki bodo izgubili potrpljenje ter se bodo vzdignili proti revolucionarjem. Predsednik je pozval Vasiljeva na red. Borodin, Sedelnikov in Affanasijev so kot zastopniki Kazakov protestirali proti besedam Vasiljeva in Sevastjanova in so rekli, da sta bila izvoljena samo s pomočjo uradnih organov. Borodin je čital razna pisma Kazakov, ki zahtevajo, naj se jih pošlje domov in izražajo svoje ogorčenje, da se jih hoče rabiti za policijsko službo. Poslanca, ki sta dejala, da sovražijo Kazaki revolucionarje, sta sestavila svoje govore v sporazumu z generali.

O vojaških uporih, stavekah in napadih prihajajo zopet nova poročila.

Domače stvari.

Demonstracija v Trstu. Pretečeno nedeljo je bil v tržaškem gledališču «Politeama Rossetti» shod trgovskih pomočnikov kot protest proti tistim trgovcem, ki hočejo po vsej sili kršiti nedeljski počitek in prezirajo sklep konsorcija, na vsak način odpreti prodajalnice tudi ob nedeljah. Shod je odločno protestiral proti takim namenom in trgovski pomočniki so izjavili, da na noben način ne bodo trpeli, da bi se jih ogoljufalo za nepotrební nedeljski počitek. Shoda so se udeležile vse strokovne organizacije, ki so obljubile svojo dejansko podporo v tem pravičnem boju. Po shodu je bila spontana demonstracija po mestnih ulicah. Razburjenost je bila vsled ošabne nesramnosti nekaterih trgovcev, ki so imeli odprte prodajalne, jako velika, in vsled provokacije se je zgodilo, da je bilo pobitih več šip, vrat, kristalnih tabel in neki izzivajoči trgovci prašičevine jo je tudi osebnó skupil. Policija se je pri tej demonstraciji dosti pametno držala — z malimi izjemami starokopitnih vzorov seveda. — Nekateri slovenski trgovci bi tudi to stvar radi spravili na «narodno» polje, čes, kot Slovenci se ne podvržejo sklepu Italijanov. Tudi tukajšnji furlanski klobasarji bi radi veljali kaj več kakor počen groš. Menimo, da se vsej tej gospodi ohlade razgrete glave. Slovanskim gospodom, ki se nas tičejo v prvi vrsti, povemo, da nikakor ne bomo trpeli zlorabljanja narodnosti v take nizkotne namene. Dobro je že, da so enkrat tako eklatantno pokazali, kaj jim je narodnost. Sicer če pi ta gospoda prav rada za pečjo in tam, kjer bi bilo koristno in morda celo potrebno, se ne upa pokazati svoje narodnosti. Ako je profit v nevarnosti, so pripravljeni na vsak kompromis in če je treba nastopiti proti močnejšim, se ne spomnijo, da so Slovenci. Kot ščit za tako stvar pa bi bila dobra narodnost. Ali Jože ne bo kaše pihal! V take namene je pa nam narodnost predobra in mi ne bomo za nobeno ceno trpeli, da bi se jo tako profaniralo.

Aprovizacija Ljubljane s cenanim mesom. Doslej so bili edinole delavci, ki so nastopali javno zoper neopravičeno naraščajočo draginjo živil, v zadnjem času pa so se ohrabrili tudi uradniki, ki so potom svojega društva «Naša zveza» sklicali javen shod, da protestirajo proti podraženju mesa v Ljubljani. Izvajanja glavnega govornika, g. Trstenjaka, so bila v splošnem zadovoljiva, dočim je bila predlagana resolucija direktno nasprotje tega, kar je bil g. referent preje povedal. Rekel je, da se mora urediti razmerje med producentom in konzumentom ter odpraviti posredovalce. Mesarska obrt ne sme biti monopol v rokah posameznih privatnikov. Sedanja mesarska zadruga je kartel, trust, ki ima svoje zagovornike že celo v občinskem svetu. Hvali konkurenco in predlaga resolucijo, ki pozivlje mestni magistrat, naj mesarjem brezplačno dovoli, goveje meso prodajati na stojnicah, vsled česar je upati, da nastane med mesarji konkurenca, kar bo ugodno uplivalo na znižanje mesnih cen. Sodrug Kocmur je proti resoluciji in predlaga, naj se magistrat pozove, da ustanovi lastno mesnico, kakor jo imajo na Dunaju. Ta predlog je bil po deloma zelo vroči polemiki tudi sprejet. Ne moremo pa si kaj, da ne bi še enkrat zavrnil ugovore, ki so jih razni gospodje navedli zoper mesnico v lastni režiji. Da je dunajska mestna mesnica pasivna, je resnica, kar pa še ni noben dokaz, da bi morala biti tudi v Ljubljani. Sodrug Kocmur je le v principijelnem smislu navajal dunajsko velemesnico, s čemur pa še ni rečeno, da je ista vzor podjetja take vrste, kar že vsled tega ne more biti, ker je delniška naprava, pri koji je občina udeležena le kot akcionar s par stotinskimi deli. Pa tudi uprava dunajske velemesnice je zelo slaba, dočim so režijski stroški zelo visoki. Filijalke v posameznih okrajih, dostavljanje mesa, konji, uslužbenci i. t. d. stanejo nam mnogo denarja, kar vse bi v Ljubljani

lahko odpadlo, ker bi vsaj za prvi hip zado-stovala ena sama osrednja prodajalna. Dunaj mora dobavljati govedo z Ogrske potom prekupcev, in zopet izgine mnogo novcev v žepe tretjih oseb, transport stane tisočake, živina pa se na potu upeha in izgubi na svoji teži. To so dejstva, ki nosijo tudi precej vzroka, da dunajska velemesnica ne more tako prosperovati, kakor je želeli. Največji vzrok pasivnosti pa je neizmerna konkurenca, v kojoj so siliio zasebni mesarji dunajski, ki se skušajo z njo v znižanju cen. In tu tiči jedro take naprave. Kakor hitro bi dunajska mesnica nehala poslovati, tako hitro bi zasebni mesarji postali neomejeni gospodarji na mesnem trgu, posledice tega pa bi nosilo prebivalstvo, predvsem pa delavstvo. Pozabiti pa se ne sme, da pri najnižjih slojih dunajskega prebivalstva goveje meso ne pride v toliki meri v poštev, kakor pri nas, ker se konzumira pretežna večina konjskega. Kranjska je agrarna in velik del njenega prebivalstva se peča z živinorejo, kar bi gotovo ugodno vplivalo na dobavo cene in dobre goveje živine. Provizija prekupcev bi odpadla, ker bi občina blago dobivala neposredno od producenta, kmet pa bi imel v občini stalnega in solidnega odjemalca. S tem bi bilo deloma urejeno razmerje med producentom in konzumentom. In ne samo, da bi se transportni stroški, s kojima mora Dunaj računati, pri nas skrčili na minimum, temveč odpadel bi tudi takozani «calo», ki je zvezan s transportom, ter troški za naknadno krmljenje v nadomestilo izgube na živi vagi. Mestna občina ljubljanska bi lahko sklenila pogodbe s kmetijskimi zadrugami, pa tudi c. kr. kmetijska družba bi jej šla na roko v svrhu stalne dobave blaga. Zadovoljna bi bila oba: producent in konzument. Ljubljansko barje bo po regulaciji Ljublanice postalo zelo pripravno za ustanovitev plantaž, ki bi obenem lahko služile tudi kot kmetijska strokovna vzgojevalnica, kar bi bila zopet lepa pridobitev. Stalo bi sicer nekaj stotisoč kron, toda z resno voljo in vztrajnim delom bi se zanesljivo doseglo lepih in trajnih uspehov, sicer ne takoj, čez več let pa gotovo. Zasebnim mesarjem bi tudi potem bilo lahko na razpolago, predajati na stojnicah in konkurirati med seboj na eni ter komunalizovano obrtjo na drugi strani. Vprašanje pa je, da-li je prodajanje na stojnicah sploh priporočljivo? Toliko se govori o omejitvi jetike, tu pa se najizobrazenejši sloj, uradništvo, zavzema za nekaj, kar mora vsak razumnik najodločnejše obsojati. Medtem, ko ima mesar sedaj meso shranjeno v prodajalni, kjer je vsaj deloma varovano proti vročini in cestnemu prahu, moral bi ga potem vsak dan vlačiti na trg, kar ne bi bilo baš okusno. Na stojnicah bi bilo blago izpostavljeno vsakojakim uplivom nesnage: slatanju kupujočega občinstva, ki nima vselej baš najčednejših rok, oblezenju muh, ki se, kakor znano, na mesnih trgih nahajajo v velikih množinah, cestnemu prahu, razkrojenju vročine i. t. d. To so tehtni vzroki, ki dajo mnogo misliti proti uvedanju stojnic. Ali pa je podano jamstvo, da bi mesarji v slučaju uvedanja brezplačnih stojnic res konkurirali med seboj? Dvomimo. Življenja razmere so brzkoné že tudi mesarje poučile, da je treba vselej in povsod solidarno nastopati. Izvzeto torej ni, da bi poslej ljubljanski mesarski «trust» funkcioniral še bolj izbornó! Kot delavci se moramo odločno upreti vsakojakemu pospeševanju konkurence. Konkurenca je najhujše socialno zlo, ki tira sedanji sestav človeške družbe v pogubo. Ako je kdo, ki vsled konkurence trpi škodo, je to delavec, na kojega delodajalec pritisne s tem, da mu prikrajuje mezdo. Poglejte, kako sramotno so že danes plačani mesarski hlapci, kako pa bi bili potem, če se konkurenca še pospešil! Od konkurence pa tudi konzument bistveno nima onega dobička, kakor se prerokuje, ker se najde mnogo potov, po katerih trgovci, v tem slučaju mesar, skuša izgubo nadomestiti na drugi strani, kar konzument čisto niti ne opazi. To se vidi najdrastičneje pri

konfekciji. Iz tega se razvidi, da v konkurenci ni najti rešilnega izhoda. Kaj torej? Ako se noče, da ostane mesarija še nadalje molzna krava, monopol posameznikov, naj se jo komunalizuje! Naj se nikar ne sklicuje na deficit dunajske delniške družbe, ker primanjkljaj, koncentriran v blagajni družbe, še z daleč ne more odvagati dobička, ki si ga je prihranilo konzumujoče prebivalstvo. Ne zahtevamo čifutske delniške družbe — da rabimo izraz gospoda referenta — temveč občinsko mesnico. Proč s konkurenco, proč s posredovalci in razmerje med producentom in konzumentom bo urejeno. Gosp. Trstenjak se je tekom celega svojega govora skliceval na narodno gospodarstvo.

V nasprotju z njegovim sklicevanjem, ki je, nanašajoč se na njegovo resolucijo, popolnoma neopravičeno, pa pravimo, da bi bilo zasnovanje občinske mesnice pridobitev nedoglednega pomena na narodno-gospodarskem, socialnem in zdravstvenem polju. Ali pa bo sedanji obč. svet, ki stoji v znamenju mesarskega trusta, imel moči in volje v uresničenje tega, je seveda drugo vprašanje. Dokler v občinskem zastopu ljubljanskem ne bo opozicije, dokler bo par mesarjev držalo celo občino v šahu in dokler bo delavstvo v občini brezpravno, toliko časa nimamo pričakovati nič dobrega, nič resnega. Toliko v primislek gg. uradnikom, in če so z nami enega mnenja, potem ni zapreke, da na tem polju korakamo z roko v roki.

Splošno konsumno društvo v Ljubljani in sodrug Breskvar sta še vedno napoti «Slov. Narodu», listu, ki je izgubil vsako poštenost glede poročevanja. Sodna obravnava zaradi konkurza je jasno dokazala vzroke propada društva in naj «Slovenski Narod» še tako laže. Odborniki in druge priče so pod prisego izpovedale in dokazale, da je bilo propada krivo intriganstvo in enake laži, ki jih je pospeševalo prav ono blebetavo in lažljivo človeče, ki pisari v «Narodu». Breskvar je bil obsojen na pet dni zapore zaradi tega, ker je kot oskrbnik naročil nekaj blaga in plačal še nekaj računov, potem, ko je že bilo znano, da je društvo pasivno. Kazen je v zakonu predpisana; drugega greha tukaj ni bilo. To si naj «Slov. Narod» enkrat zapomni, da mu ne bo treba več tako pobalinsko lagati. — Sicer pa g. Malovrh Miroslav: Medice, cura te ipsum!

Dopisi.

Z Viča pri Ljubljani. Pri opekarni tvrde Filip Supančič je uposlenih nekaj delavcev iz Gornje Italije, ki pripovedujejo tole zanimivo dogodbico. Za zgradbo cerkve sv. Antona Padovanskega se pobira «mile darove» tudi v Italiji. Ker pa same prošnje ne zaležejo dovolj, si znajo gospodje frančiškani pomagati tudi z zvijačami in lažmi. V neki cerkvi blizo Benetk je namreč duhovnik verne Italijane pozivljaj, naj kaj prispevajo za zgradbo cerkve na Viču, ki bo posvečena sv. Antonu v čast, ki je bil vendar rodom Italijan. Pravil je nadalje, da se je svetnik nekemu kmetu na Viču v zraku pokazal ter mu spustil kmetu na tla, v kojem ga lepo prosi, naj pove še drugim kmetom, da želi (sv. Anton) da se mu na tem mestu sezida tempelj. Slučaj pa je nanesel, da je nekaj vernikov, ki jih je pop v Italiji farbal, prišlo v Ljubljano in sedaj delajo pri omenjeni tvrdki. Sedaj seveda izprašujejo, kaj je s čudežem sv. Antona. Vičani pa se jim smejejo, ker v celi okolici ni tako pobožnega kmeta, ki bi se mu bil kdaj sv. Anton prikazal. Dandanes je pač težava s fabriciranjem čudežev, ker telefon in brzjav peljeta na vse strani, pa tudi sicer se ljudstvo že zaveda, da ne veruje kaj vsakemu histeričnemu tercijanu. Po svetu pripovedujejo, da se na Viču godé čudeži, Vičani pa ne vedo povedati nič družega, kakor da se jim vsako leto slabše godi. A. K.

Socialni pregled.

Bolniška blagajna v Volovskem. Povedati je treba, da je Volovsko občina v Istri, prav poleg Opatije, kajti marsikdo bi se lahko zmotil in bi mislil, da je to mesto na Turškem. Dne 27. majnika so bile tukaj volitve delegatov za občni zbor okrajne bolniške blagajne — prave turške volitve. Predpisano je, da morajo biti volitve za občni zbor razglašene 8 dni prej, kar pač ne more imeti drugega smisla, nego da se mora opravičene volilce obvestiti o volitvah, torej da jih je treba primerno razglasiti, da volilci res lahko izvedo za nje. Kako pa je izvršilo sedanje vodstvo blagajne to nalogo. Dne 22. majnika zvečer je objavljen razglas v uradnem »Osservatore Triestino«, katerega še nikoli niso čitali delavci. Razen tega so nabili na nekatera cerkvena vrata nekoliko malih plakatov in to je bilo naznanilo. Po nazoru blagajniškega vodstva ima pač samo tisti volilno pravico, ki hodi v cerkev. Vodstvo blagajne je s tem doseglo, kar je hotelo, namreč da večina volilcev ni vedela za volitve. Blagajna ima nad 3000 članov, volitve pa se jih je udeležilo okrog 200. Seveda ni kriva tega samo pomanjkljivost naznanila. Večina članov tudi ni dobila volilnih legitimacij. To pa se ni zgodilo po pomoti, temveč namenoma. Ko so nekateri udje pri predsedniku protestirali, da se jim ni poslalo legitimacij, je oblastni buržoazni predsednik delavske blagajne brez ovipkov odgovoril: »Jaz pošljem legitimacijo, komur hočem jaz!« In tako je res storil. Izvršil je svoj namen prav po buržoazno-narodnjaški maniri. Dočim določajo pravila, da ima volilno pravico, kdor je dosegel 18. leto, je vse polno starejših, ki niso dobili legitimacije, nasprotno pa so volili tudi fantiči, ki imajo komaj 14 let. Za delegata je lahko izvoljen po pravilih, kdor je star 24 let, voljeni so bili pa taki, ki niso polnoletni. Pri volitvah so oddajale nepoklicane osebe očitno falsifikovana pooblastila mojstrov ljudem, ki nimajo volilne pravice.

Delavstvo je protestiralo proti temu ravnanju, a bilo je zaman. Po volitvah so bili veliki delavski shodi v Opatiji, Lovrani, Kastvi in na Volovskem. Govoril je sodrug Milan Glumac iz Zagreba v vseh štirih krajih, v Opatiji pa tudi sodrug Panek iz Trsta. Vsi shodi so bili jako dobro obiskani in povsod se je sklenilo resolucijo, s katero se pooblašča predsedništvo, da nabira podpise za vložitev protesta pri okrajnem glavarstvu na Volovskem. Sodrugi so že pričeli v tem smislu delati in upati je, da dobimo v kratkem rešitev. — Tako oblastno ravnanje gotovo opravičuje, da se govori o turških razmerah. A to nesramnost zagovarja — »Slovenski Narod«. V urednistvu tega lista sprejemajo menda dopise, naj pridejo odkoderkoli in naj lažejo, kolikor jim se poljubi. Blatenje delavcev jim je menda zadostna legitimacija za dopisnika; s tako vizitnico se lahko položi vsako kukavičje jajce v »Narodovo« redakcijo. Ali je to pametno ali ne, naj presodi psevdoliberalni list sam; da je infamno, vedo delavci in nikar se naj liberalna stranka ne čudi, če bode delavstvo izvajalo konsekvence iz takega ravnanja. Ne bode trajalo dolgo, da bode »Narod« obžaloval, da je, ne da bi poskusil, izpoznati istrske razmere, ščitil lopovščine, izvršene proti delavcem in zasramoval delavstvo. Na smešni poskus »Narodovega« dopisa, obremeniti delavce s krivico na njegovo trditev, da so socialni demokratje jemali delavcem volilcem legitimacije, sploh ne odgovarjamo, ker je to ravno tako bedasto, kakor nizkotno.

**Zaveden delavec
in
prijatelj delavstva
ne pije
Koslerjevega piva!**

Iz stranke.

Obračun za koledar naj nujno poravnajo vsi tisti, ki tega še niso storili. Pošljite naj se ves denar na: Uprav. »Rdečega prapora« v Ljubljani s pripombo, za kaj je poslal.

Trst. Dne 22. t. m. so imeli tukajšnji organizirani železničarji zaupen shod, na katerem so sklenili, da pristopijo kompaktno politični organizaciji in bodo redno plačevali strankarski davek. Enako so sklenili organizirani železničarji v Nabrežini dne 23. t. m.

V Ljubljani je v sledečih tobakarnah »Rdeči prapor« naprodaj:

Blaž, Dunajska cesta.
Franzot, državni kolodvor, Sp. Šiška-Kanc, Sv. Petra cesta.
Kuser, Sv. Petra cesta.
Pichler, Kongresni trg 3.
Svatek, Glavni trg.
Šesark, Šelenburgove ulice.
Velkavrh, Sv. Jakoba trg.
Weiser, Jurčičev trg.
Gostilna Traun, Glince pri Viču.

V Trstu:

Lavrenčič, Piazza Caserma.

V Gorici:

Krebelj Peter, Kapucinske ulice 1.

Na Reki:

Ricardo Camera, Corso 16.

Veliko ljudsko slavnost

pri Plankarju na Dolenjski cesti v Ljubljani

1895 prirede v nedeljo, 1. julija t. l. ljubljanski mizarji ob desetletnici svojega društva
na vrtu in na travniku pod gozlenjski cesti. — Scdeluje slav. meščanska godba iz Kranja. dičem g. Jos. Plankarja na Dolenjski cesti. — Na velikem plesišču bo svirala godba g. A. Zorniča. — Najraznovrstnejša zabava. —
1906 V mraku čarobna razsvetljava. — Začetek ob 3. uri popoldne. — Vstopnice v predprodaji po 20 vin., pri blagajni po 30 vin. za osebo. Otroci so vstopnine prosti.

Vstopnice se dobivajo v Ljubljani: v Šelenburgovih ulicah v trafiki g. Šesarka, na glavnem trgu v trgovini g. Fr. Igliča, na Sv. Petra cesti v trafiki g. Kanca h. št. 12, na Dolenjski cesti v gostilni g. Plankarja, na Glincah v gostilni pri »Korošcu«. V Spod. Šiški: v trafiki državnega kolodvora.

Hotel

BALKAN

Trst

Kavarna in restavracija.

Nova zgradba — 70 elegantnih sob. — Lift. — Električna razsvetljava. — Kopelji. — Cene zmerne.

10—8

Počkaj & Kögl.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Aleksandra Levi Minzija

Trst — Piazza Rosario 2 — Trst

(šolsko poslopje)

Bogat izbor v tapeterijah, zrealih in slikah. — Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo. — Cene brez konkurence. — Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj računalo.

Kavarna

„Unione“

preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva kooperativistično urejena

gostilna

v ulici S. Giovanni v Trstu.

Izvrstna vina. Dalmatinska vina, direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago »Rdeči Prapor«, »Arbeiter-Zeitung« in »Laboratore«.